

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

Suomi on poikkeuksellisen riippuvainen merikuljetuksista. Logistiikan infrastruktuuri ja riittävä kuljetuskapasiteetti ovat kriittisen tärkeitä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja yritysten toiminnan jatkuvuuden näkökulmasta. Maantieteellisen sijaintinsa takia Suomi on poikkeuksellisen riippuvainen merikuljetuksista. Tullin tilaston mukaan Suomen ulkomaankaupasta 96 prosenttia kulkee meriteitse. Suomen riippuvuus merikuljetuksista on korostunut entisestään Venäjän hyökättyä Ukraina.

Merikuljetuksia ei pystytä korvaamaan muilla kuljetusmuodoilla kuin pieniltä osin, Huoltovarmuuskeskuksen arvion mukaan n. 10 prosenttia Suomen ulkomaankaupasta on mahdollista siirtää muihin kuljetusmuotoihin. Kansainvälisen saavutettavuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta merikuljetusten toimintavarmuus ja jatkuvuus ovat siis avainasemassa. Samoin koko Itämeren strateginen merkitys on hyökkäyssodan myötä korostunut.

Itämerellä pohjoiset olosuhteet tuovat lisähaasteita merilogistiikan toimivuuteen. Itämeri on yksi maailman haastavampia merialueita. Navigointi matalissa ja karikkosisissa vesissä sekä talvella jäätilanne vaativat osaamista ja paikallisten olosuhteiden tuntemista. Suomeen voi turvallisesti liikennöidä talvisin vain jäävahvistetut ja jääluokitettut alukset.

Kuten kappaleessa 5.2 todetaan, huoltovarmuusorganisaatiolla on keskeinen rooli varautumisessa. Suomen vahvuus on pitkäjänteisyys ja yhteistyö. Suomen logistisen järjestelmän huoltovarmuuden ja jatkuvuuden hallinta perustuu normaaliolojen toimintamalleihin ja toimiviin markkinoihin. Niin kauan kun väylät, satamat, meriliikenteenohjaus, luotsaus ja jäänmurto toimivat normaalisti ja vakuutuksia on saatavilla eikä turvallinen, kannattava liiketoiminta vaarannu, merikuljetukset hoituvat markkinaehtoisesti. Mutta jos tilanne kehittyy niin pitkälle, että nämä eivät toteudu, on huoltovarmuutemme poikkeusoloja varten tehtyjen erityisjärjestelyjen sekä kotimaisen tonniston ja huoltovarmuuspalveluksia hoitavien suomalaisten merenkulkijoiden varassa.

Strategialuonnoksessa viitataan oppeihin Ukrainan sodasta. Huoltovarmuusorganisaation Vesikuljetuspoolissa on parhaillaan käynnissä selvitys Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista Ukrainan merikuljetuksiin. OECD:n tilastojen mukaan Ukrainan satamien merikuljetukset pysähtyivät kokonaan useaksi kuukaudeksi Venäjän hyökättyä Ukraina ja turvallisuusriskien kasvettua Mustalla merellä keväällä 2022. Viljasopimuksen myötä viljan vientikuljetuksia pystyttiin jatkamaan pienimuotoisesti syksystä 2022 kesään 2023 ja sen jälkeen myöhemmin Romanian rannikon kautta. Koska Ukrainan maantieteellinen sijainti poikkeaa merkittävästi Suomesta, Ukraina on pystynyt hoitamaan tarpeellisia tavarakuljetuksia maateitse sekä Bulgarian ja Romanian satamia hyödyntäen. Suomessa HVK:n arvion mukaan ainoastaan enintään 10 prosenttia ulkomaankaupasta on mahdollista siirtää maakuljetuksiin, joten Suomen on pyrittävä pitämään merikuljetukset ja osa satamista toiminnassa myös sotatilanteessa.

Yllä kuvatuista syistä esitämme, että strategiaa täydennetään seuraavasti:

Kansainvälinen ja EU-toiminta

Esitämme, että kappaleessa 8 (s.63 alkaen), Suomen ulkomaankaupan sujuvuuden varmistaminen huomioidaan Suomen ulkomaankaupan riippuvuus merikuljetuksista ja niiden jatkuvuudesta. Teollisuuden tuotteet, varaosat ja raaka-aineet kulkevat meritse ja merikuljetusten toimintavarmuus on kriittisen tärkeää ulkomaankaupan jatkuvuudelle.

Talous, Infrastrukturi, huoltovarmuus

33. Liikenneverkkojen ja -palveluiden sekä huoltovarmuuteen liittyvien kuljetusten varmistaminen (s. 107)

Valtion vakuutustakuu on tärkeä työkalu merikuljetusten jatkuvuuden varmistamiseksi jo normaaliolojen häiriötilanteissa, joissa kaupallisia vakuutuksia ei ole saatavilla tai ne ovat esimerkiksi kasvaneiden turvallisuusriskien johdosta kohtuuttoman kalliita. Esitämme että valtion vakuutustakuuseen liittyvään lauseeseen lisätään mahdollisuus vakuutustakuumekanismien käyttäminen myös tilanteessa jossa vakuutusten hinnat ovat nousseet kohtuuttoman korkeiksi: "Suomen valtiolla on valmius antaa tarvittaessa valtioneuvoston vakuutuslaitoksen myöntämälle vahinkovakuutukselle: tulla jälleenvakuuttajan sijaan tilanteessa, jossa kaupallisia vakuutuksia ei ole saatavilla kohtuullisin ehdoin."

Julkisen palvelun veloitteen riittävyys ja toimivuus sekä prosessit poikkeusoloissa tulee selvittää ja testata ennakkoon, mukaan lukien komission ennakkohyväksyntä mekanismeille. Lisäksi olisi hyvä selvittää muut mahdolliset etukäteen valmisteltavissa olevat mekanismit kuljetusten jatkuvuuden varmistamiseksi eri asteisissa poikkeusoloissa. Strategiassa tulisi olla myös varauduttu vakavimpiin poikkeusoloihin, jolloin turvallisuusriskit ovat niin korkeat, että ensivakuuttajia ei ole saatavilla eikä ulkomaisia toimijoita tai ulkomaisia merenkulkijoita saada alueelle. Tällöin kriittiset huoltovarmuus- ja sotatarvikekuljetukset ovat pitkälti kotimaisen tonniston ja suomalaisten merenkulkijoiden varassa. Esitämme, että merikuljetusten jatkuvuuden varmistamiseksi vakavissa poikkeusoloissa kappaleeseen lisätään: "Riittävä kotimainen jäävahvistettu aluskalusto, jäänmurtokalusto ja merihenkilöstö varmistetaan."

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia kuvaa hienosti kokonaisturvallisuuden toimintamallin ja kokoaa hyvin yhteen toimenpiteet, joilla yhteiskunnan elintärkeistä toiminnasta huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Päivityksessä on laajasti huomioitu toimintaympäristön muutokset. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on nyt tärkeämpi kuin vuosikymmeniin.

Tuurnala Tiina
Suomen Varustamot ry